

Mladi za napredek Maribora 2014
31. srečanje

RAZVOJ SINDIKALNEGA GIBANJA

Raziskovalno področje: **PRAVO**

Raziskovalna naloga

Če d | k | u | t | u | p | a | s | š | o | o | e | ž | o | o | z | s | u | ü | o | p
T ^ } d | k | u | u | ü | o | t | e | ü | ý | s | u | ü | o | p
¥ [| a | k | u | ü | o | o | p | r | o | z | o | u | e | o | o | p | o | z | a | u | š | o | z | a | p | o | z | o | z | a | t | e | ü | o | u | ü

V Mariboru, Februarja 2014

POVZETEK RAZISKOVALNE NALOGE

V raziskovalni nalogi sva raziskala in opisala razvoj sindikalnega gibanja in delavskega gibanja. Podrobneje sva primerjala sindikate v Sloveniji in v drugih državah.

SUMMARY

In our research project we investigated and described the development of trade union movement and the labor movement. We looked more detailed in trade union in Slovenia and compared that with other countries.

Kazalo

POVZETEK RAZISKOVALNE NALOGE.....	2
SUMMARY	2
1. UVOD	5
2. Namen	5
3. Hipoteze	5
4. OBDOBJE MED NASTANKOM DELAVSKEGA GIBANJA DO PORAZA PARIŠKE KOMUNE IN RAZPADA PRVE INTERNACIONALE	6
4.1. Družbenopolitične razmere zgodnjega kapitalizma	6
4.2. Industrijska revolucija	7
4.3. Prve oblike boja proletariata in ludizem	8
4.4. Velike stavke	8
4.5. Čartistično gibanje.....	9
4.6. Babuvizem.....	9
4.7. Blankizem.....	9
4.8. Anarhizem	10
4.9. Sensimonijanstvo	10
4.10. Utopični socializem	10
4.11. Zveza komunistov, komunistični manifest.....	11
4.12. Meščanske revolucije (1848 - 1849)	11
4.13. Sindikalno gibanje	12
4.14. Prva internacionala (1864 - 1876)	12
4.15. Pariška komuna.....	13
4.16. Socialna demokracija.....	13
5. OBDOBJE OD USTANOVITVE DRUGE INTERNACIONALE DO KONCA PRVE SVETOVNE VOJNE.....	14
5.1. Druga internacionala	14
5.2. Oblikovanje mednarodnih sindikalnih sekretariatov in mednarodne federacije sindikatov pred 1. svetovno vojno	14
5.3. PRVA SVETOVNA VOJNA (1914 - 1918).....	16
6. OBDOBJE MED OKTOBRSKO REVOLUCIJO IN DRUGO SVETOVNO VOJNO	16
6.1. Carska rusija.....	16
6.2. Oktobrska revolucija	17
6.3. Tretja internacionala (1919 - 1943).....	17
7. USTANOVITEV MEDNARODNIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ PO PRVI SVETOVNI VOJNI.....	17
8. MEDNARODNA ORGANIZACIJA DELA (ILO)	18
9. SINDIKALNO GIBANJE MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA.....	19
10. RAVOJ SINDIKALNEGA GIBANJA V SLOVENIJI PO LETU 1990.....	21
11. ČLANEK IGORJA DERNOVŠKA OBJAVLJEN V DNEVNIKU, LETA 2012	28
12. SINDIKATI V TUJINI	29

12.1.	SINDIKATI NA HRVAŠKEM.....	29
12.2.	SINDIKATI NA FINSKEM.....	29
12.3.	SINDIKATI NA ŠVEDSKEM.....	30
13.	FUNKCIJE SINDIKATA IN NAČIN ORGANIZIRANJA	31
14.	HIPOTEZE.....	33
15.	VIRI :.....	35
16.	KRATICE.....	36
17.	MINIMALNA PLAČA	36

1. UVOD

V vsaki družbi sta razdelitev proizvodov in socialna razčlenjenost v razrede in sloje odvisna od tega, kaj in kako se proizvaja in kako se to, kar je proizvedeno, menjava. Zato iščemo vzroke za družbene spremembe predvsem v načinu proizvodnje in menjave. V procesu zadovoljevanja materialnih in delovnih potreb človek nenehno razvija proizvodjalne sile. Razvoj proizvodjalnih sil in stopnja njihove razvitosti določata obliko družbenih odnosov. Proizvodnja, ki je temeljna človekova dejavnost, pogojuje obliko združevanja, državno organizacijo, kulturo, znanost, politiko, ideologijo itd... Glede na zgodovinske tipe produkcijskih načinov ločimo več družbenih formacij: praskupnost, sužnje-lastništvo, fevdalno in kapitalistično, ter prehodna obdobja, kjer se obstoječa družbena stvarnost preobraža v novo družbeno formacijo. Načini tega prehoda niso povsod enaki, potekajo v različnih časovnih obdobjih zaradi posebnosti družbenega, gospodarskega in političnega razvoja, kulturne dediščine in tradicij, ki vplivajo na politično kulturo. Prvi zametki kapitalističnih proizvodnih odnosov so nastali v najbolj razvitih mestih severne Italije (Benetke, Firenze, Genova in tudi v Dubrovniku) že v 12. stoletju, vendar so fevdalizem v zahodni Evropi odpravile šele buržoazne revolucije od 16. do 18. stoletja. V republiki Sloveniji se je začel kapitalizem močnejše uveljavljati šele v drugi polovici 19. stoletja. Zaradi vsega tega se tudi delavsko gibanje ni razvijalo povsod enako - ne po organizacijski, ne po ideološki plati. Velike razlike so med državami razvitega evropskega sveta, še večje pa med Evropo in ostalim svetom.

2. NAMEN

- Podrobno raziskat zgodovino sindikatov in jo primerjat med različnimi državami.
- Ugotovit pomen sindikatov za delavce v Republiki Sloveniji danes.

3. HIPOTEZE

- Vsi sindikati (v RS) so zelo uspešni, ker imajo množično članstvo, v njih delajo zelo motivirani in strokovno izobraženi ljudje, ki pri pogajanjih lahko parirajo kapitalu.
- Pomen sindikatov (v RS) za pravice delavcev je neprecenljiv, delavci so močnejši združeni.

4. OBDOBJE MED NASTANKOM DELAVSKEGA GIBANJA DO PORAZA PARIŠKE KOMUNE IN RAZPADA PRVE INTERNACIONALE

4.1. Družbenopolitične razmere zgodnjega kapitalizma

Po propadu fevdalne družbenoekonomske formacije se je razvil kapitalni produkcijski način - najprej enostavni, nato sestavljeni (manufakture), dokler ni prerasel v velik sistem, ki obvladuje svet. Odpravil je lokalno osamelost in razdrobljenost gospodarstva, obrtniške vezi in osebno odvisnost. Drobnoprodukcijo in ročna orodja je nadomestil z veliko proizvodnjo, ki temelji na strojni tehniki, proizvodnji je podredil znanost; ves svet je povezal v enotno gospodarsko celoto in zajel vse narode v splošno zgodovinsko gibanje; močno je povečal materialno bogastvo družbe.

Z zmago kapitalnega produkcijskega načina nad fevdalnimi odnosi so se razrešila protislovja družbenega razvoja tistega obdobja. Proletariat so v obdobju razpadanja fevdalnih družbenih odnosov sestavljali pobegli in osvobojeni tlačani, ter mojstri razpadajoče cehovske obrtne proizvodnje. Niso imeli proizvodnih sredstev, bili pa so pravno svobodni. Prisiljeni so se bili podrediti mezdni odnosom. Buržoazija - vladajoči razred, ki je izrinil fevdalno gosposko - je izšla iz vrst bogatih kmetov in obrtnikov, pridružili so se jim tudi predstavniki fevdalcev. Prve oblike kapitalistične proizvodnje so bile nerazvite in preproste, uporabljali so postopke, ki jih je ustvarila drobna blagovna proizvodnja. Uvedli so kooperacijo, ki je povzročila proces tehnične delitve dela. Kot organizator proizvodnje se pojavi kapitalist, ki je zagotavljal svoj obstoj in družbenoekonomski razvoj z izkoriščanjem velikega števila mezdnih delavcev. Spremembe v načinu proizvodnje so vplivale na položaj neposrednih proizvajalcev. Prehod od obrtniške k manufakturni obliki proizvodnje je spremenil položaj delavcev M oblike njihovega razrednega boja. Manufakturni proletariat ni poznal delavske zakonodaje, organizacije so bile prepovedane, ni bilo zdravstvenega in ne socialnega varstva. Kapitalu, ki se je šele porajal in ni bil sposoben samo s pomočjo gospodarskih odnosov zagotoviti plodov presežnega dela delavcev, je priskočila na pomoč državna oblast - vrsta zakonskih odločb, ki so jih izdelali v Angliji, Franciji in drugih državah od 14. do 17. stoletja, nasilno podaljšujejo delovni dan. Delo v manufakturi je slonelo na ročni tehniki, zato sta bila pomembna ročna tehnika in individualna spretnost - delavec še ni bil popolnoma podrejen. Delovni stroj pa je v tehničnem smislu delavca popolnoma podredil kapitalu. Veliko manufakturnih delavcev je imelo še nekaj obdelovalne zemlje, zato je bila njegova razredna zavest na višini zavesti kmeta. Industrijska revolucija je delavce popolnoma spremenila v stroje in jim vzela še zadnji ostanek samostojnega dela. Organizirati in povezovati na primer rokodelske pomočnike je bilo lažje - zaradi malega števila - kakor organizirati industrijski proletariat. V stavki manufakturnih delavcev ni bilo mogoče nadomestiti z drugimi delavci, ker takrat še ni bilo rezervne industrijske armade. Delo teh ljudi je imelo obrtniški značaj in je zahtevalo določeno izobrazbo, v strojni industriji pa je bilo delo poenostavljeno - izučene delavce so zamenjali neizučeni, za delo so uporabljali tudi ženske in otroke. Rezervno industrijsko armado so predstavljali brezposelni delavci. Boj rokodelskih delavcev se ni dvignil nad ozko strokovno

raven, ni bilo proletarske solidarnosti. Industrijski proletariat v pravem pomenu besede je nastal v drugi polovici 18. in v začetku 19. stoletja v času industrijske revolucije v Angliji, ki je bila takrat najbolj industrijsko razvita država. Hkrati z razvojem in zmago stroja se je razvijal tudi moderni delavski razred.

4.2. Industrijska revolucija

Z razvojem kapitalizma se je razvijala tudi znanost, ki je v fevdalnem produkcijskem načinu služila cerkvi. Napreduje astronomija, anatomija, fizika, fiziologija, itd... Iznajdbe v proizvodnji tekstila, izum parnega stroja, velike spremembe v tehnologiji pridobivanja kovin, močan razvoj prometa in številni drugi znanstveni dosežki v 18. in v začetku 19. stoletja so privedli do strojne industrije. Z industrijsko revolucijo je dobil kapitalizem novo materialno - proizvodno zasnovano, proizvodnjo pa je povezal v svetovnem merilu. Povečala se je produktivnost dela in s tem tudi eksploatacija delovne sile. Industrijska revolucija je pocenila proizvodnjo blaga in povečala proizvodnjo presežne vrednosti; začela se je v tekstilni industriji in nato zajela vse veje proizvodnje. V Angliji, ki je bila takrat najbolj razvita industrijska država, je za polovico padla raven življenjskega standarda delavcev. Rastli so veliki industrijski centri, prišlo je do nove demografske koncentracije prebivalstva. Vas se je začela razslojevati - kmečko prebivalstvo je bilo najpomembnejši del rezervne delovne sile. Delovne razmere proletariata so bile zelo slabe - delovni dan je trajal tudi do 15 ur, ni bilo delovne zakonodaje in ne varstva pri delu. Prav tako ni bilo omejitve glede na spol in starost, otroci so začeli delati takoj, ko so bili za to sposobni. Za nekatera dela so jih delodajalci radi najemali - na primer za delo v rudniških jamah zaradi manjše postave. Ni bilo socialnega in zdravniškega varstva, delovnih dopustov in pokojninskega zavarovanja. Industrijska revolucija je omejevala število delovnih mest, strojna proizvodnja je zahtevala manj delavcev. Slabše razmere v 19. stoletju pa niso bile le posledica industrijske revolucije. vzroki za slabše življenje delavcev so bili tudi drugje. Med njimi izstopata demografski pritisk in ciklične krize. Konec vojn (na primer Napoleonove vojne 1778 - 1815) je povzročil prenehanje velikih vojnih dobav in zaradi tega zastoje v gospodarstvu, katerih posledice so čutili predvsem delavci. Z industrijsko revolucijo je postal delavec blago, sestavni del stroja, ki ga kapitalist kupuje kot vsako drugo proizvodno sredstvo. Prodaja in nakup delovne sile sta sestavni del menjalnega procesa, njuno trošenje pa poteka v proizvodnem procesu - v procesu ustvarjanja nove vrednosti blaga in povečanja vrednosti. Ustvarjanje presežne vrednosti je temeljni namen - kapitalist zaposluje delavce s pogojem, da ustvarijo večjo vrednost, kot jim jo izplačuje z mezdo. Način proizvodnje presežne vrednosti je odvisen od stopnje produktivnosti dela. V zgodnjem obdobju kapitalskega proizvodnega načina se proizvaja z podaljšanjem presežnega delovnega časa - to je absolutna presežna vrednost. Z razvojem sredstev za delo se spremeni v relativno presežno vrednost.

4.3. Prve oblike boja proletariata in ludizem

Za prvo stopnjo boja proletariata je značilna razredna neosveščenost in spontanost. Upirati so se začeli posamezniki, nato skupine ali delavci istega podjetja in pozneje iste proizvodne panoge. Prve reakcije delavcev na neznosne razmere (nočno delo otrok in žena, nizke mezde, obvezen nakup izdelkov slabše kakovosti po visoki ceni v tovarniških skladiščih, težke stanovanjske razmere, itd...) so bile prošnje in peticije. Ker te niso spremenile položaja, so se delavci zatekli k drugim metodam. Najbolj primitiven izraz njihovega razrednega boja so bile kraje, prihajalo je celo do ubojev osovraženih priganjačev, tovarnarjev in stavkokazov. Delovala so ilegalna delavska sodišča, ki so izrekala smrtne obsodbe. Že v obdobju manufaktur so se pojavila podporna društva, delavske organizacije, ki so se borile predvsem za osnovne zaščitne ukrepe. To so bila na primer društva vzajemne pomoči za primer bolezni, smrti, itd... V te solidarnostne družbe je bilo vključenih malo delavcev - vključevali so se le najboljše plačani in najbolj izobraženi. Med prva gibanja štejemo ludizem. Gibanje je dobilo ime po Nedu Luddu, za katerega ne vemo, kdo je bil in kdaj je živel. Pripisujejo mu, da je razbil tkalske statve ter tako postal začetnik gibanja. Ludistično gibanje se je najprej pojavilo v Nottinghamu in okolici proti koncu leta 1811. Ludisti so se maskirali in delovali ponoči. Nizka stopnja

zavesti delavcev je bila vzrok, da so uničevali stroje, ki so jim predstavljali sistem - niso znali poiskati globljih vzrokov. Gibanje je postalo aktivno po gospodarski krizi, ki je nastala zaradi propada Napoleonovega imperija. Ludisti so bili organizirani - imeli so podporo dela javnega mnenja. Kapitalističnemu razredu je priskočila na pomoč državna oblast. Ludistično gibanje je pridobilo prve organizacijske izkušnje, spoznali so pomen združevanja delavskega razreda. To gibanje je pomenilo napredek in je imelo za nastanek in razvoj delavskega gibanja velik pomen.

4.4. Velike stavke

Za pridobivanje izkušenj delavcev so bile pomembne tudi velike stavke. Med najpomembnejšimi upori sta v Lyonu v Franciji 1831 in 1834 leta, ter upor šlezjskih tkalcev 1844 leta. Delavci so se prepričali, da jih delodajalci brez organiziranih uporov hitreje porazijo. Ko je prišla vojska in policija, ter zaprla nekaj pomembnih voditeljev stavke, so ostali stavkajoči izgubili pogum in so se razkropili. V prvem Lyonskem uporu parola: "živeti pri delu ali umreti v boju" ni pripeljala do trajnih rezultatov. Že v drugem uporu so delavci iskali svoje pravice bolj organizirano in naredili več za trajnejšo politično organizacijo. Pozneje, ko so se upori in štrajki vezali za revolucionarne organizacije, je bil tudi njihov uspeh večji.

4.5. Čartistično gibanje

Nekatera politična gibanja, ki so sovpadala z zgodnjim delavskim gibanjem, so imela cilje, ki se niso ujemali s stališči revolucionarnega razrednega boja. Čartistično gibanje je revolucionarno gibanje angleških delavcev. Viktorijansko Anglijo je politično pretreslo v letih 1836-1848. Čartizem je bil prvo široko, v resnici množično, politično formirano - revolucionarno delavsko gibanje. Voditelji so bili Lowett, O'Connor in Hamey. Levi Čartisti, ki jih je vodil Hamey, so bili pod vplivom Marxa in Engelsa. Čartistično gibanje je zahtevalo predvsem večje demokratične pravice. Začelo se je leta 1835 kot množično gibanje za volilno pravico. Londonska zveza delavcev je na velikem mitingu 1837. leta sestavila peticijo (People's Charter) parlamentu s šestimi točkami. Šest temeljnih točk je govorilo o splošni volilni pravici za moške, o tajnem glasovanju, o vsakoletnih volitvah, enakosti vseh volilnih okrajev, o plačah za poslance in o ukinitvi volilnega cenzusa, kar bi omogočilo vstop v parlament tudi ljudem brez posestev. Ta ljudska listina je dobila množično podporo. Leta 1839 je v Londonu zasedal kongres čartističnih delegatov, ki je prevzel ime Vsesplošni konvent industrijskih razredov. Konvent ni bil razredno enak, nastali sta "stranka fizične sile" in "stranka moralne sile". Prva je bila radikalno krilo, ki je zahtevalo vse metode boja, druga pa se je trudila ostati lojalna obstoječemu sistemu. Represije vlade in neenotnost med čartisti so vzrok za propad gibanja, k temu je pripomogla tudi ekonomska situacija, ki se je v Angliji izboljšala. Kljub vsem pomanjkljivostim je bil pomen čartističnega gibanja velik. Med drugim so leta 1847 dosegli za mnoge kategorije delavstva skrajšanje delovnega časa na deset ur, toda delavski razred še ni bil dovolj zrel, da bi takšno gibanje učinkovito uporabil. Med prve moderne socialiste štejemo gibanja, ki so se pojavila v času med Francosko revolucijo (1789) in revolucijo leta 1848.

4.6. Babuvizem

Babuvizem je dobil ime po Francoisu Babenfii (1760-1797), ki je prevzel ime po Gaius Gracchus-u, po rimskem ljudskem tribunu in reformatorju. Usmrtili so ga, ker je organiziral zaroto proti vladi. Po mnenju babuvistov - "zarota enakih" - mora v imenu ljudstva prevzeti oblast revolucionarna elita. Ustanovili bi "omikano diktaturo", ki bi jo nadzirala demokratična kontrola. To ni bila diktatura razreda, temveč elite - "zlate tisočinke, ki želi ljudstvu dobro". Babuvizem je hotel ustvariti komunistično družbo z nasilnim prevratom, v tem tajnem društvu je bilo okrog 2000 članov. Kljub nedoslednosti in neenotnosti je tudi to gibanje pomagalo pri oblikovanju socialističnih idej.

4.7. Blankizem

Louis - Auguste Blanqi (1805-1881) je ustanovil vplivno socialistično šolo - blankizem. Diktaturo proletariata si je zamišljal kot diktaturo majhne skupine poklicnih revolucionarjev brez neposrednega sodelovanja delavskega razreda. Skupina revolucionarjev bi strmoglavila z oblasti buržoazijo in vzpostavila

revolucionarno diktaturo. Ko bi prevzela oblast bi izvedla spremembe ki bi pomenile socializem. Blankisti so obstajali od srede 19. stoletja pa do prve svetovne vojne.

4.8. Anarhizem

Vpliv med delavstvom, zlasti med vaškim, je imel tudi anarhizem. To je ideologija, ki je v različnih odtenkih in različnih poudarkih zahtevala odpravo države in vsakega prisiljenega reda, kar naj bi omogočalo svobodo. Smeri: bakunizem, lasalijanstvo, prudonizem.

4.9. Sensimonijanstvo

Je socialistično razmišljanje, katerega avtor je Claude Henry de Rauvray Saint - Simon (1760 - 1825), zadnji gospod in prvi socialist Francije. Kdaj in kako se je prvič pojavil pojem socializma, ni mogoče natanko ugotoviti. V posplošenem pomenu se leta 1932 uporablja za označitev privrženecv Saint - Ta označitev poudarja družbenost njihovih idej, po tej verziji naj bi pojem nastal v Franciji, po drugi pa naj bi tako označevali privrženecv Roberta Owna v Angliji.

Saint - Simonove misli v osnovi niso bile vezane na pravice in svobodo ter motivirane s humanističnimi idejami. Bolj sta ga zanimali znanost in industrija - obe naj bi spajala religiozna vez, ki bi obnovila enotnost verskih nazorov. Bil je pod vtisom Francoske revolucije, Razočaralo ga je nasilje in neredi, ki so sledili revoluciji. Saint - Simon je menil, da je načrtovana industrializacija ključ v "novi svet". Uporabili naj bi ga finančniki, poslovni ljudje. manstveniki, tehnologi... Vsi Saint - Simonovi načrti so temeljih na "dobronamerni avtoriteti vladajočega razreda". Načrtoval je družbo, v kateri bo gospodarjenje pod upravo znanstvenikov "industrialov" (skupnosti gospodarjev in delavcev), bil je proti razrednemu boju. Na koncu svojega življenja se je Saint - Simon razočaran nad "neodgovornostjo" lastnikov, ki niso hoteli "opraviti svoje dolžnosti" obrnil k delavcem. Po njegovem bi se morali delavci organizirati le zato, da bi od delodajalcev zahtevali, naj resno razumejo svojo dolžnost.

4.10. Utopični socializem

Izraz utopija je nastal po naslovu dela Utopija, ki ga je napisal sir Thomas Moore (1478 - 1535), angleški državnik. Tvorci utopičnega socializma so pripadali generaciji, ki ni doživela Francoske revolucije. Med njimi sta najpomembnejša Robert Owen (1771 - 1858), eden največjih angleških tovarnarjev, in Charles Fourier (1772 - 1837), francoski socialist. Kritizirali so izkoriščanje človeka po človeku in zahtevali novo družbeno ureditev, vendar so si preobrazbo družbe zamišljali na nestvarnih temeljih. Predstavljali so si idealne skupnosti, ki bi jih financirali bogataši. Vse naj bi bilo dosegljivo s prepričevanjem "ljudi imetja" in oblasti. Robert Owen je na tej osnovi organiziral skupnost v Ameriki. V Indiani je skušal uveljaviti skupnost brez zasebne lastnine, brez religije in brez legalnih zvez med partnerji. Te skupnosti so kmalu propadle. V svojih angleških tovarnah je uveljavljal novosti - delovni čas je skrajšal na deset ur in pol na dan, delavcem je izplačeval fiksne plače, otrokom je zgradil šole in vrtce, dal jim je tudi možnost izobraževanja. Fourier je

leta 1822 predvideval ustanovitev "falang" - majhnih skupnih družin, ki bi dokazovale možnost ustanovitve harmoničnega življenja. Delo bi bilo raznovrstno in proizvodi natančno razdeljeni. Utopični socializem postavlja v ospredje izbrance, ki bi jim drugi sledili. Bil je nedemokratičen – nepriviligirani ljudje naj bi čakali le na reformatorje, genialne posameznike. Tako stališče ilustrira izjava Roberta Owna: "To veliko spremembo (odpravo kapitalizma) morajo narediti bogati in močni".

4.11. Zveza komunistov, komunistični manifest

Prve pomembne politične izkušnje je delavsko gibanje črpalo iz tajnih revolucionarnih društev, ki so delovala v tridesetih in štiridesetih letih 19. stoletja. Med tajnimi društvi, ki so predhodnice Zveze komunistov, je bila Zveza pravičnih, ki je bila nadaljevanje Zveze preganjanih. Te tajne revolucionarne organizacije še niso imele jasne ideologije. Ko sta K. Marx in F. Engels pristopila k eni izmed londonskih skupin, se je združenje preimenovalo v Zvezo komunistov. Namesto gesla "Vsi ljudje so bratje" je organizacija sprejela geslo "Proletarci vseh dežel, združite se!". S temi besedami se končuje tudi Manifest komunistične partije.

Zveza komunistov je prva komunistična organizacija delavskega razreda. K. Marx in F. Engels sta Zvezo pravičnih reorganizirala na prvem kongresu junija 1847 v Londonu. Tedaj so sprejeli tudi načela njene organizacijske zgradbe ter temeljna načela za izgradnjo partije.

Na drugem kongresu v Londonu so potrdili statut, sprejeli programska načela in sklep, da K. Marx in F. Engels napišeta Manifest kot program Zveze komunistov. Nastal je med novembrom 1847 in januarjem 1848. Na osnovi skupno izdelanih izhodišč in Engelsovih Načel komunista je dal delu dokončno obliko K. Marx.

Člani Zveze komunistov so odigrali pomembno vlogo v revoluciji v Nemčiji, mnogi med njimi pa so bili temelj pozneje ustanovljene 1. internacionale. K. Marx je bil razočaran nad revolucijo leta 1848, njen poraz je prisilil mnoge člane v emigracijo. Med njimi se je pojavilo mnogo dilem. Organizacija je bila, na Marxov predlog leta 1852, razpuščena.

4.12. Meščanske revolucije (1848 - 1849)

Revolucionarna gibanja so se začela v Italiji in se razširila po vseh zahodnih in srednjeevropskih državah. V temeljih je imela revolucija buržoazno - demokratičen značaj, toda v nekaterih državah je sodelovalo tudi delavsko gibanje. Fevdalni red z razcepljenimi državami je oviral kapitalistični razvoj. Revolucija je imela povsod drugačne značilnosti, neposreden povod je bila gospodarska kriza v letih 1847 - 1848. Revolucija ni dosegla svojih ciljev, vendar je pokazala - vsaj v Franciji in Nemčiji - da lahko proletariat nastopa kot samostojna politična sila.

4.13. Sindikalno gibanje

V času, ko je K. Marx izdal Komunistični manifest (1848), ko je bila ustanovljena Zveza komunistov in je dozorevala 1. internacionala, je naraščalo in se uveljavljalo sindikalno gibanje v Nemčiji, Franciji in drugod po Evropi. Utrdilo se je po letih meščanskih revolucij. V teh letih se je hitro razvijala tudi industrializacija. V razvijajoči se Nemčiji je bila ustanovljena Složna nemška delovna zveza - predhodnica nemške Socialdemokratske stranke. V Franciji so rastle sindikati pod vplivom britanskih tradeunionov, pomembno vlogo so odigrali v Pariški komuni. V Italiji zasledimo prve stavke in sindikalne organizacije že po letu 1848, a do leta 1890 ni bilo močnejših sindikalnih zvez. V Španiji je podobno kot v Italiji potekala industrializacija počasneje kot v drugih srednjeevropskih državah. Anarhistična in anarho - sindikalistična smer v sindikatih je povezovala kmetijske in nekvalificirane delavce, Splošna delavska zveza pa kvalificirane delavce in rudarje (UST). UST je bila tesno povezana s socialistično stranko, ki je bila ustanovljena leta 1879. Leta 1880 so pričele tudi na Danskem in leta 1898 na Švedskem delovati samostojne sindikalne zveze. V ZDA je bila leta 1866 v Baltimoru ustanovljena Nacionalna zveza dela in kasneje Vitezi dela. Nacionalna zveza dela se je povezovala z Marxovim Mednarodnim delavskim združenjem. Poseben problem v ZDA je 'bila sindikalizacija črnega delavstva, osvobojenega po državljanski vojni 1861 - 1865. Leta 1869 je bila ustanovljena Nacionalna zveza dela črncev, ki je kmalu razpadla.

4.14. Prva internacionala (1864 - 1876)

Po porazu revolucij 1848. leta se je položaj delavskega gibanja močno poslabšal, delavske organizacije so bile uničene, njihovi voditelji pa preganjani. Deset-tisoče revolucionarjev je bilo v ječah, mnogi so emigrirali, tudi K. Marx in F. Engels sta se preselila iz Kolna v London. Oblikovalo se je spoznanje, da se mora delavski razred organizirati v enotno in močno politično organizacijo internacionalnega pomena. Tako je nastala 1. internacionala, prva mednarodna organizacija delavcev. Ustanovljena je bila 28. septembra leta 1864, uradno se je imenovala Internacionala delavske zveze. Na ustanovnem sestanku je bil izvoljen generalni svet - njegov član je bil tudi K. Marx. Izdelal je programski dokument in statut organizacije, upoštevati je moral idejno neizoblikovanost posameznih skupin v delavskem gibanju evropskih držav in Združenih držav Amerike - načela so morala biti prožna in idejno široka. Temeljni namen 1. internacionale je namreč bil združiti ves proletariat Evrope in Amerike. Podpirala je stavke in druge akcije, oblikovala je stališča proletariata v vseh važnejših političnih, družbenih, kulturnih in podobnih problemih. Prva internacionala je razširjala internacionalistično idejo proletariata. Dejansko je dejavnost 1. internacionale prenehala na haaškem kongresu leta 1872 (po porazu Pariške komune). Sedež organizacije so preselili v ZDA, tam je delovala še nekaj let, nato pa so jo na konferenci v Philadelphii leta 1876 dokončno razpustili.

4.15. Pariška komuna

Pariška komuna je za razvoj delavskega gibanja izjemno pomembna. Revolucija je bila posledica poglobljanja nasprotij, ki so se še zaostriła proti koncu francoskega cesarstva. Delavci in revolucionarno meščanstvo so ustanovili enote nacionalne garde in pridobili na svojo stran nekaj enot redne vojske. Vlada je bila izgnana iz Pariza - svoj sedež je premestila v Versailles. Ko je versajska vlada poskušala nacionalno gardo razorožiti, je pariško ljudstvo pod vodstvom CK nacionalne garde odgovorilo z vstajo in razglasilo komuno, ki je bila delovno, zakonodajno in izvršilno telo hkrati. Čeprav je trajala le kratek čas, je izvedla številne reforme: odpravila je stalno vojsko, uvedla je volitve, povišala plače, ločila cerkev od države in šolo od cerkve, uvedla brezplačno šolanje, odpravila nočno delo, vse delavnice in podjetja je izročila v upravljanje delavcem itd... Pariška komuna je trajala 72 dni (od 19. marca do 28. maja 1871). Ni je premagala le premoč sovražnikov, marveč tudi njene lastne slabosti (neenotno vodstvo, ne dovolj razvite družbene razmere...). Bila je nepovezana, razdelila je oblast na civilno in vojaško, imela je teoretične slabosti. Pariz se je ločil od agrarnega podeželja. Pariška komuna je imela močan odmev po vsem svetu, podprla jo je tudi 1. internacionala. Bila je vzpodbuda za nadaljnje organiziranje delavskega gibanja.

4.16. Socialna demokracija

Poraz Pariške komune je bil tudi poraz delavskega gibanja, ki pa si je hitro opomoglo. Utrdilo se je z uveljavitvijo strank social-demokratskega tipa. Nemško delavsko gibanje je združila Socialdemokratska stranka Nemčije (1875), v Belgiji je bila ustanovljena leta 1885, v Avstriji leta 1889, v Romuniji leta 1893, na Holandskem leta 1894, v Rusiji leta 1898, na Finskem leta 1913, v Srbiji leta 1913 po padcu dinastije Obrenovičev. Ustanovni kongres jugoslovanske socialdemokratske stranke je bil leta 1896. Začetki slovenske socialne demokracije segajo v leta 1884 - 1894. Te stranke so se prilagodile novim političnim razmeram, imele so stalno članstvo, ki se je redno sestajalo, izbrani delegati pa so bili odgovorni stranki. Ustvarile so vrsto organizacij, ki so bile vezane na stranko (klubi, ženske organizacije, večerne šole ...), razvile so svoj tisk in ustanovile partijska glasila (L'Humanite, Vorwaerts, Avanti ...). Delavsko gibanje je bilo, da »bi ga vlade lahko zaustavile. Čeprav je socialdemokratski tip delavske stranke postal način organiziranja delavskega gibanja proti koncu 19. stoletja, so med strankami obstajale pomembne razlike, od nemške socialne demokracije so se razlikovali francoski socialisti in britanski laburisti - tesno povezane s sindikalnim gibanjem.

5. OBDOBJE OD USTANOVITVE DRUGE INTERNACIONALE DO KONCA PRVE SVETOVNE VOJNE

5.1. Druga internacionala

Da bi omogočil marksistom, ki so v socialni demokraciji prevladovali, ustanoviti lastno mednarodno združenje, je F. Engels postal pobudnik mednarodnega sestanka socialistov v Parizu (leta 1889, ob stoletnici napada na Bastiljo, kar je pomenilo začetek francoske revolucije). Shod, ki je utemeljil drugo internacionalo, je sprejel nekaj pomembnih dokumentov:

- ovrgli so ideje anarhizma
- zahtevali so zakone, ki bi izboljšali razmere delavcev, osemurni delovnik, prepoved dela otrok, enako plačilo za enako delo - to je veljalo zlasti za ženske, ki so bile slabše plačane
- Prvi maj je bil razglašen za praznik dela in dan mednarodne delavske solidarnosti

Po ustanovitvenem shodu je bilo še osem shodov 2. internacionala, preden je med prvo svetovno vojno razpadla. Np zadnjih kongresih je prevladovalo vprašanje stališč do vojne in miru. Že leta 1914 je bilo izraženo splošno vzdušje z trditvijo "Internacionala ni ustvarjena za vojno, marveč za dobo miru". "Zmerna smer" se je zavzemala za preprečevanje vojne, druga "skrajna" pa za socialistično revolucijo. Na kongresih internacionala so vojno obsodili - omejili so se le na formalno razglaševanje protivojnih stališč. Prva svetovna vojna se je začela brez kakršnihkoli aktivnosti proti njej.

Druga internacionala se je močno razlikovala od prve. V drugi internacionali so bili mednarodni stiki delavskega gibanja obnovljeni le z občasnimi kongresi, vsaka stranka pa je ostala v svoji dejavnosti in organizacijsko povsem samostojna. Najvišji organ druge internacionala je bil kongres, izvršilnega telesa pa do leta 1900 ni imela. Tega leta so ustanovili mednarodni socialistični biro, ki ni imel pooblastil političnega delovanja, bil je le informativno središče z administrativno funkcijo. Delo je oviral tudi sistem predstavniške demokracije - krepil je oportunistem. Kljub vsemu je bila druga internacionala pomembna za razvoj delavskega gibanja. Dala je pobude za nastanek novih delavskih strank, razširjala je izkušnje delavskega organiziranja...

5.2. Oblikovanje mednarodnih sindikalnih sekretariatov in mednarodne federacije sindikatov pred 1. svetovno vojno

V zadnjih treh desetletjih pred 1. svetovno vojno je industrija naglo napredovala, družbeni proizvod je naraščal in tudi industrijsko manj razvite države so doživljale kapitalistični razvoj. Proizvodnja je naraščala (najbolj v Nemčiji), nastale so nove industrijske veje, napredovala je tehnologija (predvsem v elektroindustriji in kemiji). Naraščal je izvoz kapitala in investicij v manj razvite izven evropske države. Pri tem je Nemčija dohitevala Anglijo in Francijo.

Koncentracija in centralizacija kapitala sta izpodrinili konkurenčni kapitalizem, ki so ga nadomestili koncerni, karteli in velike banke. Začela se je oboroževalna tekma, ki jo je spodbujal velekapital v težnji za

osvajanjem kolonij. Zaradi gospodarskih in tehnoloških razmer se je začela spreminjati tudi struktura delavskega razreda. Raslo je število zaposlenih, število drobnih podjetnikov, obrtnikov in delno kmetov je upadalo. Širil se je sloj upravnih in tehničnih uslužbencev ter državnih uradnikov.

Grafiki, kovinarji in rudarji, ki so bili v tistem času med najboljše plačanimi delavci, so bili sindikalno organizirani. Sindikalni pritisk je bil vse močnejši, uveljavile so se kolektivne pogodbe, skrajšal se je delovni dan, čeprav cilj 2. internacionale - osem ur delovnik ni bil nikjer dosežen. Sindikalno članstvo je hitro rastlo, v sindikalnem gibanju je nastala velika sprememba: stari, razdrobljeni poklicni sindikati so začeli stopati v ozadje in nastali so novi, sodobni, gospodarski in tehnološki strukturi prilagojeni industrijski sindikati, ki so bodo bojevali z "trusti" in delodajalskimi organizacijami. Močno so se krepile sindikalne organizacije na nacionalni in lokalni ravni, naraščala pa je tudi birokratizacija v delavskih organizacijah, kar je delavske voditelje v socialdemokratskih strankah in sindikatih potiskalo v bolj previdno in zakonito aktivnost in zavzemanje za postopne reforme. V takih okoliščinah so nastali mednarodni sekretariati posamičnih nacionalnih strokovnih sindikatov, med prvimi grafičarski - osnovan v Parizu leta 1889, za njim rudarski - osnovan v Londonu leta 1890. To je obenem začetek delovanja mednarodnih strokovnih unij, kar je pripeljalo k formiranju Mednarodnega sekretariata nacionalnih sindikalnih zvez, za katerega so se že ob koncu 80. let 19. stoletja zavzemali francoski in britanski sindikalisti. Leta 1901 je bila mednarodna konferenca v Kopenhagenu, kjer je bila sprejeta odločitev o rednih mednarodnih sestankih. Leta 1902 so na konferenci v Stuttgartu sklenili ustanoviti Mednarodni sindikalni sekretariat. Le ta ni imel kakšne odločilne vloge, služil je kot sredstvo informiranja. Vprašanje skupne strategije, oblik sindikalnega boja, kot na primer problem generalnega štrajka in kasneje vprašanja antimilitarizma, ki so jih postavljali predvsem francoski sindikati CGT (Generalna konfederacija dela), niso mogla priti na dnevni red. Francoska CGT zaradi tega v obdobju 1905 - 1909 ni sodelovala v Mednarodnem sindikalnem sekretariatu. Leta 1911 se je Mednarodnemu sindikalnemu sekretariatu pridružila še Ameriška federacija dela (AFL) in že leta 1913 je bila v Zurichu ustanovljena Mednarodna federacija sindikatov, ki je združevala 19 nacionalnih sindikalnih zvez s približno sedem in pol milijonov članov.

Sindikalno gibanje je pričakalo 1. svetovno vojno in po njej veliko oktobrsko socialistično revolucijo že idejno razcepljeno na socialdemokratsko, krščansko in anarhistično skupino, delno povezano v ohlapne mednarodne organizacije, ki pa niso mogle imeti odločilnega vpliva na politiko sindikatov, ki so se v Evropi v glavnem pridružili socialdemokratskim strankam in kljub nekaterim mirovnim iniciativam podprli lastne nacionalne buržoazije in velekapital v spopadu za delitev sveta.

5.3. PRVA SVETOVNA VOJNA (1914 - 1918)

Prva svetovna vojna je bila posledica do skrajnosti zaostrenih imperialističnih nasprotij. zaradi naglega razvoja kapitalizma je Nemčija postala najbolj napadalna med vsemi imperialističnimi silami. Njihovi najvažnejši cilji so bili: osvojiti angleške, francoske, belgijske in nizozemske kolonije, odvzeti Rusiji njen del Poljske, Ukrajino, Belorusijo in Pribaltik ter uresničiti gospostvo nad svetom. Prepričani so bili, da bo vojna primerna tudi za zatiranje revolucionarnih in narodnoosvobodilnih gibanj.

Kot neposreden povod za vojno so uporabili sarajevski atentat 28. junija 1914. Avstro-ogrsko je napovedala vojno Srbiji, Nemčija pa Rusiji, Franciji in Angliji. Postopoma so stopile v vojno tudi ostale države - na strani centralnih sil Turčija in Bolgarija. Na strani antante pa Japonska, Italija, Romunija, ZDA, Grčija, Kitajska, Bolivija, Peru, Urugvaj, Kuba in druge. Vojne se je udeležilo 33 držav z poldrugo milijardo prebivalstva. Do novembra leta 1918 so antantne sile zlomile odpor nemških, avstro-ogrskih in drugih sil na zahodnem, soškem, solunskem in drugih bojiščih. Po koncu vojne so sklenili mirovne pogodbe, ki so spremenile evropski zemljevid - niso spremenile le meja posameznih držav, temveč so potrdile tudi nastanek novih nacionalnih držav. Mir sklenjen po prvi svetovni vojni ni bil trajen, obremenjen je bil z številnimi starimi in novimi nasprotji.

6. OBDOBJE MED OKTOBRSKO REVOLUCIJO IN DRUGO SVETOVNO VOJNO

6.1. Carska Rusija

Rusija je bila na začetku 19. stoletja v gospodarskem razvoju in družbenih odnosih še vedno globoko v fevdalizmu - bila je najbolj zaostala država Evrope. Razvoj kapitalizma je bil do polovice 19. stoletja zelo počasen. Po delnih ustavnih reformah so se kapitalistični odnosi hitreje razvijali, vendar industrijska revolucija zaostale Rusije ni bistveno spremenila. Položaj nastajajočega delavskega razreda je bil slab - gospodar je imel pravico celo do telesne kazni, delovni čas ni bil urejen z zakonom, delavci so stanovali v tovarniških kasarnah, najemnino so jim odbili od plače... Prva delavska organizacija je bila Južnoruska delavska zveza. V sedemdesetih letih se je razvilo narodništvo, gibanje revolucionarne inteligence z utopičnimi temelji, skupina Osvoboditeljev dela je prva vodila socialistično politično gibanje. Lenin je ustanovil Bojno zvezo za osvoboditev delavskega razreda. Ruska socialdemokratska delavska partija je izdelala program, ki je vseboval agrarno in kmečko vprašanje, opredelil je politiko proletariata do nacionalnega in kolonialnega vprašanja. Delil se je na maksimalni in minimalni del.

6.2. Oktobrska revolucija

Rusija je stopila v vojno z Nemčijo in Avstrijo vojaško nepripravljena. Zaradi svoje ekonomske in tehnične zaostalosti ter nerazvite vojne industrije je doživljala stalne poraze. Porazi na fronti in zmeda v zaledju so leta 1917 dosegli vrhunec, nemirno v zaledju so se pridružili tudi vojaki na frontah. Car se je moral odpovedati prestolu (februarska demokratična buržoazna revolucija). Začasna vlada ni rešila nobenega pomembnejšega vprašanja, v nastalem položaju so se boljševiki legalizirali in se odločili, da revolucijo nadaljujejo - vstaja se je začela 24. oktobra 1917. Oblast so prevzeli sovjeti, sprejeli so dekret o miru, o zemlji, objavili so deklaracijo o pravici narodov do samoodločbe. Kongres je imenoval tudi vlado sovjetov - svet ljudskih komisarjev.

6.3. Tretja internacionala (1919 - 1943)

Komunistična internacionala, Komintern je bila mednarodna organizacija, sestavljena iz komunističnih in sorodnih organizacij iz celega sveta. Ustanovljena je bila leta 1919 v Moskvi pod Leninovim vodstvom - boj za njen nastanek se je začel po izbruhu prve svetovne vojne in razpadu strank druge internacionale. Nastale so samostojne komunistične partije, ki jim je bila potrebna mednarodna izmenjava izkušenj. V zaostrenih razmerah v Evropi in državljanski vojni v Rusiji so se zbrali delegati na prvem svetovnem komunističnem kongresu, ki je bil hkrati ustanovni kongres Kominterne. Šele drugi kongres je 3., internacionala dokončno oblikoval, določili so pogoje (21) za sprejem delavskih strank v internacionalo, obsodili so levičarstvo, delali tudi v sindikatih, zavzemali so se za legalni boj v parlamentih. Komintern je temeljila na načelih demokratičnega centralizma, dokler jo je vodil Lenin ni postavljala v vodilno vlogo partije ali države. Sedmi, zadnji kongres se je sestal leta 1935 - pravilno je ocenil fašizem, ki je ogrožal svetovni mir. Neposredno po zmagi Sovjetske zveze pri Stalingradu maja 1943 je prezidij izvršnega komiteta komunistične internacionale sporočil odločitev, da se internacionala razpušča. Komintern je bila razpuščena brez vednosti kominterne in večina partijskih funkcionarjev in partij je izvedela za njen razpust iz časopisa.

7. USTANOVITEV MEDNARODNIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ PO PRVI SVETOVNI VOJNI

Mednarodna federacija sindikatov ni mogla prestatati prve svetovne vojne in ni bilo mogoče, da bi se kot enotna sindikalna zveza obnovila po njej. Razcep v mednarodnem delavskem gibanju, ki je nastal po oktobrski revoluciji, se je odrazil tudi v mednarodnem razvrščanju sindikatov. Kljub sestankom predstavnikov sindikatov proti koncu vojne, na katerih so razpravljali v glavnem o tem, kako bi nekatere delavske zahteve vključili v mirovne pogodbe, je postala očitna delitev sindikalnega gibanja na tri osnovne idejne smeri - na sindikate komunističnega, socialdemokratskega in krščanskega dela delavskega gibanja. Ustanovili so tri mednarodne centre sindikatov. Po zmagi oktobrske revolucije in osnovanju Kominterne je prišlo do mednarodnega povezovanja sindikatov. Na enem izmed teh posvetov je bila izrečena potreba po

združevanju vseh sindikalno organiziranih delavcev. Kmalu za tem, ko je bilo osnovanih že več nacionalnih sindikalnih organizacij, je bil v Moskvi (leta 1921) prvi mednarodni kongres sindikalnih in proizvodnih zvez, na katerem je bila ustanovljena tako imenovana "rdeča sindikalna internacionala", znana pod imenom profinterne. Med 380 delegati iz 41 dežel so bili zraven evropskih in ameriških sindikatov zastopani še komunistični sindikati iz Japonske, Kitajske, Avstralije, Južne Afrike in Palestine. Zavzemala se je za osemurni dela, višje mezde, za svobodo .., sindikalnega združevanja, prizadevala si je za vzpostavljanje enotnosti z reformističnimi in drugimi sindikati. Že na ustanovnem kongresu so razpravljali o tem, koliko naj bo sindikalna internacionala odvisna od Kominterne. Nova mednarodna sindikalna federacija je nastala po sestanku socialdemokratskih - reformističnih sindikatov. Prvi kongres je bil julija 1919 v Amsterdamu, od tod njeno poimenovanje "Amsterdamska sindikalna internacionala". Propagandisti komunističnih sindikatov so jo imenovali "rumena internacionala". V programskih načelih Amsterdamske internacionale je bila poudarjena potreba po podružbljanju sredstev za proizvodnjo in zahteva po planskem gospodarstvu. Sodelovala je s tedaj novo ustanovljenim Društvom narodov - preko Mednarodne organizacije dela, ki je bila ustanovljena leta 1919. Eden prvih večjih rezultatov tega sodelovanja je bilo sprejetje mednarodne konvencije o osemurnem delovniku in 48 urnem delovnem tednu. Na začetku je bila Amsterdamska internacionala številčno močna - predvsem zaradi nemških, avstrijskih in italijanskih sindikatov - štela je skoraj 22 milijonov članov. Z nastopom fašizma v teh deželah se je njeno članstvo zmanjšalo na 9 milijonov, okrog leta 1936 pa ponovno narastki zaradi močnejšega gibanja v Franciji in priključitve Ameriške federacije dela (AFL). Tretja mednarodna sindikalna organizacija, nastala po prvi svetovni vojni, pa je leta 1919 v Haagu ustanovljena Mednarodna konfederacija krščanskih sindikatov. Za razliko od profinterne in Amsterdamske internacionale, ki sta prenehali obstajati že pred drugo svetovno vojno, je ta organizacija obstajala neprekinjeno, le leta 1968 se je preimenovala v Svetovno konfederacijo dela. line je spremenila, ker sindikati, ustanovljeni na verski osnovi, vse bolj izgublajo svojo idejno vsebino.

8. MEDNARODNA ORGANIZACIJA DELA (ILO)

MOD je mednarodna organizacija (od leta 1945), specializirana agencija OZN, ki je nastala leta 1919 z versajsko mirovno pogodbo, na osnovi sporazuma med vladami, sindikalnimi organizacijami in delodajalci. Zaradi njene specifične organizacije jo imenujemo tripartitua - sklepi se sprejemajo s soglasjem vseh treh partnerjev. Osnovna naloga MOD je usklajevanje, sprejemanje in spremljanje mednarodne socialne delovne zakonodaje. Do njene ustanovitve je prišlo zaradi večje družbene moči delavskega gibanja. Z osnovanjem MOD je bilo - v interesu kapitala - zagotovljeno izenačenje pogojev dela, da bi se uravnovesila konkurenca na svetovnem tržišču, ker s cenejšo delovno silo in s tein manjšimi dajatvami lahko postavljale nižje cene za svoje proizvode ... MOD na svojih letnih generalnih konferencah sprejema konvencije, priporočila, resolucije..., države članice pa jih vnašajo v lastno delovno in socialno zakonodajo. MOD razpolaga tudi z nadzornimi organi, v njenem okviru obstaja posebno telo, ki spremlja uresničevanje

sindikalnih svoboščin. Dejavnost organizacije se je po drugi svetovni vojni razširila in danes obsega ne le delovno in socialno pravo, temveč tudi probleme strokovnega izobraževanja, zaposlovanja in ekonomskega razvoja. MOD je s konvencijami uredila področje človekovih pravic na področju dela, ki ne zadevajo le materialnih pravic delavca, ampak tudi temeljne pravice povezane z dostojanstvom človeka. Te konvencije so danes najpomembnejše. Mednje štejemo tudi konvencije in priporočila o sindikalnih svoboščinah:

- Konvencija št. 11 o pravici združevanja kmetijskih delavcev iz leta 1921, ki se ne nanaša samo na mezdne kmetijske delavce, ampak tudi na druge kmetovalce in zakupnike kmetijskih zemljišč. Vsaka članica MOD, ki to konvencijo ratificira, mora jamčiti vsem osebam zaposlenim v kmetijstvu iste pravice združevanj, ki jih imajo industrijski delavci.
- Konvencija št. 84 o pravici združevanja in o urejanju delovnih sporov v ne matičnih ozemljih iz leta 1947.
- Konvencija št. 87 o sindikalnih svoboščinah in o varstvu sindikalnih pravic iz leta 1948 je sestavljena iz štirih delov:
 - sindikalne svoboščine
 - varstvo sindikalnih pravic
 - različni ukrepi
 - končne določbe

Konvencija poudarja pravico članov sindikata, da sami z avtonomnimi akti urejajo svojo organizacijo, delovanje, pravice in dolžnosti članov... Konvencija se zavzema za demokratičnost volitev sindikalnih predstavnikov oziroma delegatov, ne omenja pa pravice do stavke in tudi ne varstva delavcev, ki ne želijo postati člani sindikata.

- Konvencija št. 98 o uporabi načel o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja iz leta 1949, spada med najpomembnejše konvencije o človekovih pravicah. Z njo je povezana konvencija št. 87, ki varuje sindikat pred vmešavanjem državnih oblasti v ustanavljanju, delovanje in razpust. Konvencija št. 98. pa varuje sindikalne pravice pred vmešavanjem delodajalcev in njihovih organizacij. Včlanjevanje in izstop iz sindikata sta prostovoljna in ne vplivata na pravice, ki izhajajo iz delovnega razmerja.
- Konvencija št. 135 o delavskih predstavnikih in ustrezno priporočilo št. 143.
- Priporočilo o kolektivnih dogovorih iz leta 1951.

9. SINDIKALNO GIBANJE MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Za sindikalno gibanje v času med oktobrsko revolucijo in drugo svetovno vojno so značilna tri obdobja: - prvo, ko sindikalno gibanje po delitvi na tri smeri doživlja vzpon vse do začetka tridesetih let, - drugo, ko s svetovno gospodarsko krizo in nastopom fašizma pade v stagnacijo in - tretje, ko zaradi reakcije na

fašistično nevarnost tudi progresivni sindikati politično in masovno pridobivajo na moči in v nekaterih deželah (Francija, Španija) dosegajo uspehe v boju za boljši položaj delavstva. Prvo razdobje po oktobrski revoluciji je prineslo močan razmah sindikalnih organizacij. Splošna življenjska raven delavcev se je nekoliko dvignila, dosežena je bila boljša zaščita brezposelnih, delovno pravo je bilo bolj upoštevano. Ustanovljen je bil britansko - sovjetski sindikalni odbor, ki je v času stavke rudarjev leta 1926 v Veliki Britaniji razpadel. Konec dvajsetih in v začetku tridesetih let je bilo progresivno sindikalno gibanje v deželah, kjer je zavladal fašizem, preganjano in ilegalno. V Nemčiji je Hitler ustanovil nacistično delavsko fronto, v kateri je združil vse "proizvajalce" - vse zaposlene in delodajalce. Močna organizacija (27 milijonov članov), ki je bila organizirana po vzoru NSDAP in pod njenim neposrednim vodstvom, ni obvladovala le področje dela, temveč je tudi politično obvladovala in nadzorovala delavstvo. Podobne organizacije so bile že prej ustanovljene v Italiji, na Japonske in po vzpostavitvi diktature v Španiji (1939), kjer je Franco ustanovil 23 vertikalnih sindikalnih zvez z obveznim članstvom, v katerih so bili včlanjeni vsi zaposleni in delodajalci.

V medvojnem času je sindikalno gibanje nastajalo in se krepilo tudi v Aziji, predvsem pa na Kitajskem in v Indiji, ter v Latinski Ameriki, kjer je že dominiral vpliv Ameriške federacije dela. Latinskoameriški sindikati so leta 1938 ustanovili Skupno vsesplošno mednarodno konfederacijo delavcev Latinske Amerike, ki si je prizadevala za neodvisnost od ameriških sindikatov. Ljudske fronte so leta 1936 zmagale na volitvah v Franciji in Španiji, zaradi nesoglasij so že leta 1938 razpadle. To kratko obdobje je za razvoj evropskega sindikalnega gibanja zelo pomembno. V Španiji je ljudska fronta dosegla; agrarno reformo, uvedla kontrolo nad industrijo in delavsko socialno zakonodajo. V Franciji je sindikalno gibanje doseglo, da je parlament sprejel vrsto aktov, ki so uzakonili plačani dopust, štirideseturni delovni teden in obvezne kolektivne pogodbe. Dosegli so 12% zvišanje mezd in izboljšanje delovnih pogojev. Avgusta 1939 je o paktu med SZ in Nemčijo prišlo do preusmeritve - ljudske fronte so bile negativno ocenjene in komunisti zahodnih držav so nastopili proti obrambi pred Nemčijo z utemeljitvijo, da je to dolžnost buržoazije in ne delavskih strank. Ob nemškem napadu na SZ, junija 1941 so se kljub temu, v mnogih deželah komunisti, med katerimi so bili številni sindikalni aktivisti vključili v odporiška gibanja (Francija, Italija, Kitajska...). Osvobodilnemu boju v Sloveniji so se zraven komunistov, ki so v predvojnem času delovali v sindikalnem gibanju, pridružili tudi sindikalni aktivisti krščansko - socialistične usmeritve, ki so že pred nemškim napadom sodelovali z KP Slovenije in kasneje vstopili v OF. V Sloveniji so že 1941. leta nastajali odbori delavske enotnosti v okviru OF. Konec leta 1942 je bil ustanovljen enotni odbor Delavske enotnosti. Številni sindikalni aktivisti so po ukinitvi URSSJ (Udruženi radnički sindikalni savez Jugoslavije) leta 1940 nadaljevali delo v osvobodilnem boju.

10. RAVOJ SINDIKALNEGA GIBANJA V SLOVENIJI PO LETU 1990

Sindikalna svoboda v naši Republiki Sloveniji je zagotovljena že z ustavo. V 76. členu Ustave RS, ki pravi, da je ustanavljanje in delovanje sindikatov ter včlanjevanje vanje svobodno. Sindikalna svoboda je posebna oblika svobode združevanja. Ob tem morajo biti podane tudi: pravica do svobodnega izražanja, lastnega mnenja, varstva osebne svobode, svoboda gibanja. Pravila sindikalne svobode imajo posebno mesto v mednarodnem delovnem pravu. Imajo poseben pomen za delavce in delodajalce v smislu varstva njihovih interesov zato jih štejemo med temeljne človekove pravice. Organizacijska svoboda ustanavljanja sindikatov in delavskih organizacij vključuje pravico do ustanavljanja brez predhodne odobritve in sicer po svobodni izbiri delavcev. Akcijska svoboda je kolektivna pravica sprejemanja in izvajanja programov dela. Akcijska svoboda obsega pravico do: izbire predstavnikov, izdelave avtonomnih aktov, organiziranja na višji ravni. Pravica do stavke je element akcijske svobode. Država je ne sme bistveno omejevati. MOD jo pojmuje kot enega glavnih elementov sindikalne svobode. Služi za obrambo ekonomskih in socialnih interesov. Prepovedana je kot samo politična manifestacija¹. Pravica do stavke je pravica delavcev ne sindikatov (delavec lahko odkloni sodelovanje v stavki). Načelo sindikalne svobode ima dve strani, tj. pozitivno in negativno sindikalno svobodo. Pozitivna sindikalna svoboda pomeni zajamčeno pravico posameznika, da se včlani v sindikat po svoji izbiri, negativna pa pomeni, da je vsakomur, ki sicer izpolnjuje pogoje za včlanitev prepuščena odločitev, da se v sindikat včlani ali pa ne. Kakršni koli pritiski, ali s strani države ali s strani sindikata na včlanjevanje v sindikate so torej nedopustni, čeprav konvencija MOD ²št. 87 o sindikalnih svoboščinah in varstvu sindikalnih pravic neposredno ureja le pozitivno sindikalno svobodo, ureditev negativne sindikalne svobode pa je prepustila nacionalnim zakonodajam.

Kolektivna pogodba je posebna pravna pogodba, ki vsebuje določbe, ki so za delavce ugodnejše. To pomeni, da s tovrstno pogodbo delavci dobijo več pravic, kot bi jih sicer, če kolektivne pogodbe ne bi bilo. S kolektivno pogodbo natančneje definiramo določena področja, ki jih zakon ne ureja. V vsakem primeru pa kolektivna pogodba delavcu daje več, torej je delavec na boljšem. Kolektivne pogodbe sklepajo sindikati kot stranka na strani delavcev in delodajalci kot stranka na strani delodajalcev. Na eni strani so sindikati oz. njihova združenja, na drugi pa delodajalci oziroma združenja delodajalcev. Sindikate in delodajalce imamo za stranki v kolektivni pogodbi. Kolektivno pogodbo sestavljata dva dela. Obligacijski del ureja pravice in obveznosti strank, ki so jo sklenile. V normativnem delu pa lahko vsebuje določbe, s katerimi se urejajo pravice in obveznosti delavcev in delodajalcev pri sklepanju pogodb o zaposlitvi, med trajanjem delovnega razmerja in v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, plačilo za delo ter drugi osebni prejemki in povračila v zvezi z delom, varnost in zdravje pri delu ali druge pravice in obveznosti, ki izhajajo iz razmerij med delodajalci in delavci, ter zagotavljanje pogojev za delovanje sindikata pri delodajalcu. Obligacijski del kolektivne pogodbe vsebuje določbe, ki zavezujejo obe stranki oz. vse subjekte k prizadevanjem in

¹ javno, navadno slovesno izražanje, kazanje hotenja, mnenja, stališča

² Konvencija mednarodne organizacije dela

aktivnostim za izvajanje dogovorjenih določb, in določbe, ki zadevajo reševanje sporov, roke veljavnosti, postopke za odpoved, spreminjanje in dopolnjevanje ter druge določbe. Vsaka pogodbeni stranka je zavezana k izvajanju teh določb. Pogodba navadno vsebuje tudi določbe o sankcijah zoper kršilca. Zraven teh sankcij veljajo za vsako stranko tudi določbe civilnega prava, ki se nanašajo na odškodnino in mogočo škodo, ki bi nastala nasprotni stranki. Normativni del kolektivne pogodbe vsebuje tiste določbe, ki jih morajo delavci in delodajalci upoštevati pri oblikovanju pravic, obveznosti in odgovornosti delovnega razmerja in tudi pri sklepanju pogodb o zaposlitvi.

Kolektivno pogajanje je postopek med delodajalcem in sindikatom, da se doseže sporazum o pravicah in dolžnostih zaposlenih. Cilj kolektivnega pogajanja je skleniti kolektivno pogodbo, v kateri se določijo plače zaposlenih, delovni urnik, izobraževanje in usposabljanje varnost in zdravje pri delu ter pravice do sodelovanja pri vprašanjih, ki zadevajo delovno mesto ali podjetje. Kolektivna pogodba ima vlogo delovne pogodbe med delodajalcem ter enim ali več sindikati, s katero se določijo delovni standardi, ki presegajo zakonodajo / zakon o delovnih razmerjih. Z njo se delavcem zagotavljajo ugodnejši pogoji. Kolektivna pogajanja potekajo na treh ravneh: na ravni podjetja (to je med upravo in sindikatom), na panožni ravni (med panožno organizacijo delodajalcev in panožno sindikalno organizacijo) in na nacionalni ravni (to je med nacionalno organizacijo delodajalcev in nacionalno sindikalno organizacijo). Kolektivno pogajanje na nacionalni ravni je lahko tudi tripartitno (med vlado, delodajalci in sindikati).

SEZNAM REPREZENTATIVNIH SINDIKATOV z navedbo dejavnosti oziroma poklica, v katerem so pridobili lastnost reprezentativnosti (9. 4. 2013):

		Reprezentativni:
1.	Zveza svobodnih sindikatov Slovenije Dalmatinova 4, Ljubljana telefon: 01 434 12 00 e-pošta: zsss(at)sindikat-zsss.si	<ul style="list-style-type: none">• Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije• Sindikat tekstilne in usnjarsko predelovalne industrije Slovenije• Sindikat delavcev trgovine• Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije• Sindikat kmetijstva in živilske industrije Slovenije• Sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije Slovenije• Sindikat lesarstva Slovenije• Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije• Sindikat delavcev prometa in zvez Slovenije• Sindikat delavcev gostinstva in turizma Slovenije• Sindikat delavcev državnih in družbenih organov Slovenije• Sindikat obrtnih delavcev Slovenije• Sindikat delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti

- Sindikat komunale, varovanja in poslovanja z nepremičninami Slovenije
- Sindikat zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije
- Sindikat delavcev finančnih organizacij Slovenije
- Sindikat gozdarstva Slovenije
- GLOSA - Sindikat kulture Slovenije
- Sindikat poklicnih gasilcev Slovenije

Reprezentativna **v dejavnostih:**

- proizvodnja in predelava papirja
- grafična dejavnost
- časopisno informativna in založniška dejavnost
- dejavnost kopenskega prometa
- dejavnost zdravstva
- dejavnost gradnje cest, železniških prog, letališč in športnih objektov
- dejavnost obveznega socialnega zavarovanja
- dejavnost centrov za socialno delo.

Reprezentativna **v poklicih:**

- pilot
- farmacevt/farmaceutka
- radiološki inženir/radiološka inženirka
- medicinski biokemik
- sprevodnik/sprevodnica
- veterinar/veterinarka.

Reprezentativna **v dejavnostih:**

- zračni promet
- pristaniški delavci Slovenije
- gostinstvo in turizem Slovenije
- ladjedelništvo Slovenije
- špedicija, pomorsko-agencijske in kontrolne dejavnosti Slovenije
- delavcev kontrole letenja Slovenije
- delavcev v pomorstvu - kopno Slovenije
- delavcev v ribištvu Slovenije
- pomorščakov Slovenije
- solinarjev Slovenije
- obrambe
- pomorski tovorni promet.

Reprezentativna **v poklicih:**

- veterinarski higienik
- meteorolog
- pilot.

2. **Konfederacija sindikatov Slovenije PERGAM**
 Trg OF 14/IV, Ljubljana
 telefon: 01 231 04 76
 e-pošta: [pergam\(at\)siol.net](mailto:pergam(at)siol.net)

3. **Konfederacija sindikatov 90 Slovenije**
 Gregorčičeva ulica 7, Ljubljana
 telefon: 01 426 30 23, 426 30 24
 faks: 059 92 08 27
 e-pošta: [ks90\(at\)sindikat-ks90.si](mailto:ks90(at)sindikat-ks90.si)

Reprezentativna v dejavnostih:

- kovinske in elektroindustrije Slovenije
- proizvodnje in predelave kemičnih izdelkov
- proizvodnje lesa in lesnih izdelkov
- PTT storite
- zračnega prometa
- mestnega prometa
- komunalne dejavnosti
- proizvodnje usnja in usnjenih izdelkov.

Neodvisnost, Konfederacija novih sindikatov Slovenije

4. Linhartova 13, Ljubljana
telefon: 01 306 39 88
e-pošta: [neodvisnost.knss\(at\)siol.net](mailto:neodvisnost.knss(at)siol.net)

Reprezentativna v poklicih:

- blagajnik/blagajničarka v igralnicah
- stevardi/stevardese, spremljevalci/spremljevalke.

Reprezentativna v dejavnostih:

- kopenskega prometa,
- vodnega prometa.

Slovenska zveza sindikatov ALTERNATIVA

5. Trg OF 7, Ljubljana
telefon: 01 231 34 24
e-pošta: [szs-alternativa\(at\)siol.net](mailto:szs-alternativa(at)siol.net)

Reprezentativna v poklicu:

- cestnar/cestnararka.

Reprezentativna v dejavnosti:

Zveza delavskih sindikatov Slovenije - SOLIDARNOST

6. Trg OF 7, Ljubljana
telefon: 01 291 22 57
e-pošta: [zd.solidarnost\(at\)siol.net](mailto:zd.solidarnost(at)siol.net)

- proizvodnje motornih vozil, prikolic, polprikolic in
- dejavnosti železniškega prometa.

Reprezentativna v poklicu:

- občinski redar.

Reprezentativna za območje države v naslednjih dejavnostih:

Konfederacija sindikatov javnega sektorja Slovenije

7. Dalmatinova 4, Ljubljana
telefon / faks: 01 434 12 11
e-pošta: [info\(at\)konfederacija-sjs.si](mailto:info(at)konfederacija-sjs.si)

- raziskovanje in razvoj
- javna uprava in obramba, obvezno socialno zavarovanje
- izobraževanje
- zdravstvo in socialno varstvo
- umetniško ustvarjanje in poustvarjanje
- dejavnost knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne dejavnosti.

Sindikat delavcev železniške dejavnosti Slovenije

8. Trg OF 7, Ljubljana
telefon: 01 291 23 13
e-pošta: [sindikat.sdzds\(at\)slo-zeleznice.si](mailto:sindikat.sdzds(at)slo-zeleznice.si)

Reprezentativen v panogi železniškega prometa.

	FIDES Sindikat zdravnikov in Reprerentativen v poklicih: zobozdravnikov Slovenije	
9.	Dunajska cesta 162, Ljubljana telefon: 01 432 50 28 e-pošta: fides(at)siol.net	<ul style="list-style-type: none"> • zdravnik • zobozdravnik.
	Sindikat železniškega prometa Slovenije	
10.	Trg OF 7/II, Ljubljana telefon: 01 291 21 46 e-pošta: info(at)sindikat-szps.si	Reprerentativen v poklicu vlakovni odpravnik.
	Sindikat bančništva Slovenije	
11.	Dunajska 21, Ljubljana telefon: 01 234 87 20 e-pošta: drago.jurenc(at)sbs.si	Reprerentativen v panogi bančništva.
	Poličijski sindikat Slovenije	
12.	Štefanova 2, Ljubljana telefon: 01 472 43 62 e-pošta: pss(at)poličijski-sindikat.si	Reprerentativen v državnih organih.
	Sindikat zdravstva in socialnega varstva Slovenije	Reprerentativen v dejavnostih:
13.	Dalmatinova 4, Ljubljana telefon: 01 234 78 40 e-pošta: pisarna(at)sindikat-zsv.si	<ul style="list-style-type: none"> • zdravstva in socialnega varstva • obveznega socialnega zavarovanja.
	Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije	Reprerentativen v dejavnostih:
14.	Orašnova ulica 3, Ljubljana telefon: 01 244 09 00 e-pošta: info(at)sviz.si	<ul style="list-style-type: none"> • izobraževanja in • znanstveno raziskovalne dejavnosti • knjižnic, arhivov, muzejev in drugih kulturnih dejavnosti.
	Sindikat cestnega prometa Slovenije	
15.	Vojkovo nabrežje 32, Koper telefon: 041 634 310	Reprerentativen v dejavnosti cestnega prometa.
	Sindikat novinarjev Slovenije	
16.	Wolfova 8, Ljubljana telefon: 01 426 03 66 e-pošta: sns(at)siol.net	Reprerentativen v poklicu novinar.
	Sindikat igralniških delavcev Slovenije	
17.	Cesta IX. korpusa 35, Solkan telefon: 05 300 56 80 e-pošta: sids-ng(at)siol.net	Reprerentativen v poklicu krupje in v dejavnosti prirejanja iger na srečo.
	Sindikat delavcev tehničnih pregledov Slovenije	
18.	Dolenjska 76, Ljubljana telefon: 01 428 39 35	Reprerentativen v poklicu preglednik motornih vozil ter v dejavnosti tehnično preizkušanje in analiziranje.
	Sindikat delavcev v zdravstveni negi Slovenije	
19.	Metelkova 15, Ljubljana telefon: 01 439 40 30 e-pošta: sdzns(at)siol.net	Reprerentativen v dejavnosti zdravstvene zaščite.

- Sindikat carinikov Slovenije**
 20. Šmartinska 152a, Ljubljana
 e-pošta: [dusan.miscevic\(at\)gov.si](mailto:dusan.miscevic(at)gov.si)
 Reprezentativen v **poklicu carinik.**
- Sindikat pridobivanja energetskih surovin Slovenije**
 21. Partizanska 78, Velenje
 telefon: 03 899 66 47
 e-pošta: [peter.brsek\(at\)rlv.si](mailto:peter.brsek(at)rlv.si)
 Reprezentativen v **dejavnosti pridobivanja premoga.**
- Sindikat Nove ljubljanske banke**
 22. Šubičeva 2, Ljubljana
 telefon: 01 476 52 25
 e-pošta: [marenticm\(at\)nlb.si](mailto:marenticm(at)nlb.si)
 Reprezentativen v **dejavnosti bančništva.**
- Neodvisni sindikat delavcev ljubljanske univerze**
 23. Kongresni trg 12, Ljubljana
 telefon: 01 241 85 26
 e-pošta: [tomaz.sajovic\(at\)ff.uni-lj.si](mailto:tomaz.sajovic(at)ff.uni-lj.si)
 Reprezentativen v **dejavnosti višješolsko, visokošolsko in univerzitetno izobraževanje.**
- Sindikat farmacevtov Slovenije**
 24. Ulica stare pravde 11, Ljubljana
 e-pošta: [zdenka.jakopanec\(at\)guest.arnes.si](mailto:zdenka.jakopanec(at)guest.arnes.si)
 Reprezentativen v **poklicu farmacevt.**
- Reprezentativen v **dejavnostih:**
- mestni in primestni kopenski potniški promet
 - medkrajevni in drug cestni potniški promet.
- Sindikat voznikov avtobusnega prometa Slovenije**
25. Celovška cesta 166, Ljubljana
 telefon: 041 449 696
 e-pošta: [saso.drvaric\(at\)s5.net](mailto:saso.drvaric(at)s5.net)
 Reprezentativen v **poklicih:**
- voznik/voznica avtobusa
 - voznik/voznica cisterne
 - voznik/voznica vlačilca.
26. **Sindikat Vladne agencije Slovenije**
 Stegne 23c, Ljubljana
 Reprezentativen v **dejavnosti pomožnih služb vlade.**
27. **Sindikat železniškega transporta Slovenije**
 Trg OF 7, Ljubljana
 Reprezentativen v **poklicu cestninar.**
28. **Sindikat slovenskih diplomatov**
 Prešernova 25, Ljubljana
 Reprezentativen v **dejavnosti zunanjih zadev.**
- Sindikat kulturnih in umetniških ustvarjalcev RTV Slovenije**
 29. Kolodvorska 2, Ljubljana
 Reprezentativen v **radiotelevizijski dejavnosti.**
30. **Sindikat zavarovalnih zastopnikov Slovenije**
 Novi trg 8, Novo mesto
 Reprezentativen v **poklicu zavarovalni zastopnik.**
31. **Sindikat delavcev radiodifuzije Slovenije**
 Kolodvorska 2, Ljubljana
 Reprezentativen v **radijski in televizijski dejavnosti.**
32. **Sindikat ministrstva za obrambo**
 Dalmatinova 4, Ljubljana
 Reprezentativen v **dejavnosti obrambe.**
- Sindikat delavcev farmacevtske industrije**
 33. Verovškova 57, 1526 Ljubljana
 telefon: 01 580 29 48
 Reprezentativen v **dejavnosti proizvodnje farmacevtskih surovin in preparatov.**

faks: 01 568 11 14

- 34. Sindikat 113 – policistov, kriminalistov in uslužbencev Slovenije**
Mala ulica 8, Ljubljana
Reprezentativen v poklicu kriminalistično-tehnični izvedenec.
- 35. Sindikat delavcev Statističnega urada Republike Slovenije**
Vožarski pot 12, Ljubljana
Reprezentativen v poklicu statistik/statističarka.
- 36. Sindikat delavcev v pravosodju**
Tavčarjeva 9, Ljubljana
Reprezentativen v dejavnosti pravosodja.
Reprezentativen v dejavnostih:
- proizvodnja merilnih, kontrolnih, preizkuševalnih, navigacijskih in drugih instrumentov in naprav, razen za industrijsko procesno krmiljenje
 - trgovina na debelo z nekmetijskimi polizdelki, ostanki in odpadki.
- 37. Svet gorenjskih sindikatov**
Slovenski trg 3, Kranj
- 38. Sindikat vzdrževalcev železniške infrastrukture**
Trg OF 7, Ljubljana
Reprezentativen v poklicu progar/progarka.
- 39. Sindikat kapitanije Slovenije**
Ukmarjev trg 2, Koper
Reprezentativen v poklicu pristaniški nadzornik/pristaniška nadzornica.
- 40. Sindikat policistov Slovenije**
Kidričeva 24d, Celje
Reprezentativen v dejavnosti javnega reda in varnosti ter v poklicu policist/policistka.
- 41. DENS - Sindikat zobozdravnikov Slovenije**
Pokopališka ulica 35, Ljubljana
Reprezentativen v poklicu zobozdravnik/zobozdravnica.
- 42. Sindikat vzdrževalcev slovenskih železnic**
Ul. XIV. divizije 2, Celje
Reprezentativen v poklicu progar/progarka in tehnik/tehničar za signalnovarnostne naprave.
- 43. SINDIR - Sindikat direktorjev in ravnateljev Slovenije**
Mariborska cesta 4, Orehova vas
Reprezentativen v poklicu vodstveni poklici v vzgoji in izobraževanju.
Reprezentativna v dejavnostih:
- igralnic
 - prekrivanja kovin s kovino
 - proizvodnje komunikacijskih naprav
 - proizvodnje merilnih, preizkuševalnih in navigacijskih instrumentov in naprav
 - trgovine na debelo s kovinskimi proizvodi, inštalacijskim materialom, napravami za ogrevanje
 - trgovine na drobno v specializiranih prodajalnah z avdio in video napravami
 - mestnega in primestnega kopenskega potniškega prometa
 - medkrajevnega in drugega cestnega potniškega prometa.
- 44. Zveza reprezentativnih sindikatov Slovenije**
Slovenski trg 3, Kranj
Reprezentativna v poklicih:

- krupje
- voznik / voznica cisterne
- voznik / voznica vlačilca.

Sindikat Združenje kabinskega osebja
45. posadk letal Slovenije
Zgornji Brnik 130h, Brnik – Aerodrom

Reprezentativen v poklicu **steward / stewardesa.**

11. ČLANEK IGORJA DERNOVŠKA OBJAVLJEN V DNEVNIKU, LETA 2012

Sindikati so v petih letih izgubili kar tretjino članstva. Stopnja sindikaliziranosti je od leta 1991 upadla s skoraj 70 na zgolj 26 odstotkov.

Po podatkih Inštituta za družbene vede sta v Sloveniji glede na število članstva najmočnejši dve konfederaciji - Semoličeva Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) s približno 155.000 člani in Konfederacija sindikatov javnega sektorja (KSJS) pod vodstvom Branimirja Štruklja, ki naj bi imela med 60.000 in 70.000 članov (po podatkih KSJS jih je sicer 73.000). V ZSSS je med 22 panožnimi sindikati največji Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije (SKEI) z okoli 35.000 člani, v KSJS pa Sviz (Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije) z 39.000 člani.

Inštitut ugotavlja, da se sindikalno članstvo v zadnjih letih vse bolj koncentrira v velikih konfederacijah. Največji, ZSSS in KSJS, naj bi tako skupaj s KNSS Neodvisnostjo in Pergamom, pokrivali že kar 90 odstotkov celotne sindikalne populacije. Vsi ostali sindikati, med drugim avtonomni sindikati v podjetjih, različni poklicni sindikati javnega sektorja (npr. sindikat zdravnikov FIDES) in dve manjši konfederaciji - Alternativa in Solidarnost, ki so še pred petimi leti pokrivali skupaj 30 odstotkov celotnega članstva, pa naj bi padli na zgolj 10-odstotno stopnjo sindikaliziranosti.

12. SINDIKATI V TUJINI

12.1. SINDIKATI NA HRVAŠKEM

Danes na Hrvaškem deluje 5 reprezentativnih sindikalnih central:

- SSSH – Zveza samostojnih sindikatov Hrvaške
- NHS – Neodvisni hrvaški sindikati
- MHS – Matica hrvaških sindikatov
- HUS – Hrvaško združenje sindikatov
- URSH – Združenje delavskih sindikatov Hrvaške

Število sindikalno organiziranih delavcev upada (ocena: 35%). Podatki po sektorjih in panogah niso znani (RH nima Zakona o reprezentativnosti sindikatov; uradno njihova reprezentativnost ni ugotovljena, kar povzroča težave pri vsakem kolektivnem pogajanju). Sindikalno sta boljše organizirana državni in javni sektor kot zasebni sektor. Opazen je trend zmanjševanja števila panožnih KP in porast hišnih kolektivnih pogodb.

12.2. SINDIKATI NA FINSKEM

Glavne tri sindikalne konfederacije so SAK, Finska konfederacija zaposlenih in Konfederacija sindikatov akademskega osebja na Finskem. Sindikalna gostota je leta 2009 približno 74 %.

- SAK je bila ustanovljena leta 1907, danes je največja sindikalna konfederacija na Finskem. Njenih pridruženih 22 sindikatov ima 1,04 milijona članov v zasebnem in javnem sektorju. Skoraj polovica članov (480 000) dela v proizvodni dejavnosti, 324 000 jih je zaposlenih v zasebnem storitvenem sektorju, 240 000 pa v javnem sektorju.
- STTK, ki je bila ustanovljena leta 1946, ima 640 0000 članov iz dvajsetih sindikatov. Je konfederacija sindikatov strokovnih delavcev iz različnih gospodarskih sektorjev: proizvodnje, zasebnih storitvenih dejavnosti in javnega sektorja na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Največje skupine članov vključujejo medicinske sestre, inženirje tehničnih strok, policiste, tajnike, uradnike v ustanovah in prodajno osebje.

STTK ima 60-članski svet in 30-članski odbor. Svet se sestaja dvakrat na leto in je njen najvišji organ, ki vsaka štiri leta izvoli predsednico STTK in odbor. Odbor temelji na mandatih sindikata. Za vsakdanje delo so pristojne številne delovne skupine in podobno, ki se ukvarjajo z določenim področjem ali problemom. V pisarni STTK v Helsinkih dela 35 ljudi. Vodja pisarne je generalni sekretar.

Dosežki :

1917 zakon o osemurnem delavniku

1922 prvi zakon o letnem dopustu
1940 delodajalcu priznajo sindikate kot pogajalske partnerje
1948 otroški dodatek
1968 prvi TUPO (nacionalni dogovor o politiki plač)
1973 štiritedenske poletne počitnice
1977 zimske počitnice

STTK se pogaja o okvirnih sporazumih in jih sklepa. Zadnjih 30 let naše kolektivne pogodbe večinoma temeljijo na okvirni rešitvi v zvezi s cenami in prihodki, ki so jo izpogajali delodajalci in zveze delojemalcev ter naša nacionalna vlada (nacionalni dogovor o politiki plač – TUPO). Tako so pridobili številne pomembne ugodnosti na področjih socialne in zaposlovalne politike.

- AKAVA, ustanovljena leta 1950, zastopa 33 sindikatov, ki predstavljajo delavce z univerzitetno, strokovno ali drugo visokošolsko izobrazbo. Nastala je na pobudo 33 podružnic in ima približno 540 000 članov. Pogajalske pravice konfederacija AKAVA za javni sektor ureja njena pogajalska komisija za javni sektor (JUKO). Pogajanja v zasebnem sektorju zanjo vodi delegacija strokovnih in vodstvenih delavcev (YTN).

12.3. SINDIKATI NA ŠVEDSKEM

Delež članstva v sindikatih na Švedskem je že od nekdaj velik, zlasti v javnem sektorju. Pomemben razlog za razmeroma visoko stopnjo sindikalne gostote, ki je približno 68-odstotna, je visoka stopnja včlanjenosti uradnikov (belih ovratnikov) v sindikate. Švedska ima tri sindikalne konfederacije:

Konfederacija švedskih sindikatov (Landsorganisationen i Sverige, LO) z 1,28 članov med fizičnimi delavci (modrimi ovratniki);

LO je centralna organizacija za 14 podružnic, ki združujejo delavce v zasebnem in javnem sektorju. 14 podružnic ima skupaj približno 1 700 000 članov, med katerimi je 770 000 žensk. Podružnice LO imajo neodvisen status, saj je LO predvsem organizacija za usklajevanje, raziskave, podpisovanje zavarovalnih shem za trg delovne sile in ustvarjanje javnega mnenja na osrednji in regionalni ravni.

Pogajanja o plačah, mednarodne dejavnosti, sindikalno izobraževanje, izobraževanje otrok in mladih, enakost med spoloma in socialno varnost so le nekatera izmed področij, ki jih usklajuje LO. Posamezne podružnice so v celoti odgovorne za svoje za svoje industrijske sektorje na osrednji, regionalni in lokalni ravni. Odgovorne so tudi za upravljanje skladov z zavarovanjem za primer brezposelnosti. Pomembna naloga LO je varovati interese sindikalnega gibanja v razmerju do parlamenta, organov oblasti in drugih

organizacij. LO je torej telo, ki dobi v presojo predlagane zakonodajne ukrepe, ki zadevajo družbo kot celoto. Ima tudi predstavnike v upravljaljskih telesih različnih vladnih organov. Sodeluje pri vprašanjih, ki zadevajo švedski trg delovne sile in politični razvoj v celoti.

Prek okrožij in selekcij LO lahko LO učinkovito usklajuje prizadevanja sindikatov in uspešno oblikuje javno mnenje na lokalni ravni.

LO ima redne stike s Socialdemokratsko stranko in ima v strankinem izvršnem odboru svojega predstavnika, ki ga izvoli kongres stranke. LO in Socialdemokratska stranka sta neodvisni organizaciji, ki imata pri večini vprašanj skupne cilje in stališča. Po drugi strani pa se lahko zgodi, da imajo LO in socialni demokrati različna mnenja o tem, kako te cilje najuspešnejši doseči.

V delavsko gibanje so vključene tudi številne organizacije in podjetja, ki so blizu LO, na primer izobraževalne organizacije ABF (Združenje za izobraževanje delavcev) in Bilda (dopisna šola) ter zavarovalna družba Folksam.

- Švedska konfederacija strokovnih uslužbencev (TCO) s približno 950 000 člani, ki so večinoma beli ovratniki;
- Švedska konfederacija profesionalnih združenj (Sveriges Akademikers Centralorganisation SACO), ki združuje skoraj 460 000 javnih uradnikov in strokovnih uslužbencev z visokošolsko izobrazbo.

13. FUNKCIJE SINDIKATA IN NAČIN ORGANIZIRANJA

M. Salamon opredeljuje sindikate kot katero koli organizacijo zaposlenih, ki poskuša organizirati in predstavljati njihove interese na delovnem mestu, še posebno skuša urejati zaposlitvene odnose skozi neposreden proces kolektivnega pogajanja z menedžmentom. (Salamon M., 1998, str. 628).

Na podlagi te definicije je M. Salamon izpeljal naslednje funkcije sindikata:

- MOČ
Sindikat zastopa interese zaposlenih in jih tako postavlja v bolj enakopraven položaj z delodajalci. Delavci, predvsem tisti z nižjo izobrazbo, največkrat nimajo dovolj znanja, ki je potrebno kot enakopravno pogajanje z vodstvom podjetja in lastniki kapitala. Posameznega delavca je veliko lažje zamenjati kot pa celotno članstvo.
- REGULACIJA EKONOMSKIH POGOJEV
Poglavitna naloga sindikatov so kolektivna pogajanja o višini plače, delovnem času ter o dopustih.
- REGULACIJA DELOVNIH POGOJEV
Sindikati v svoji regulativni funkciji ne pokrivajo le ekonomskega področja, temveč tudi delovno v okviru katerega želijo zaščititi in izboljšati položaj svojih članov v zaposlitvenih odnosih.
- DRUŽBENE SPREMEMBE
Sindikati v svoji regulativni funkciji ne pokrivajo le ekonomskega področja, temveč tudi delovno, v okviru katerega želijo zaščititi in izboljšati položaj svojih članov v zaposlitvenih odnosih.

Način organiziranja sindikata je dokaz določenih razmer in sindikalne tradicije v posamezni deželi, odnosa sindikata do države in političnih strank in ne nazadnje ravni ekonomske in socialne razvitosti posamezne dežele. Poznamo štiri osnovne vrste sindikatov glede na značilnosti organiziranja:

- **Strokovni sindikat** : Organizira določene skupine kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev določenih strok in poklicev (npr. prodajalcev), ne glede na mesto zaposlitve, tj. v različnih panogah. Zaradi številnosti strok je število teh sindikatov visoko. Prvotno so bili organizirani kot zaprte unije, mišljene samo za delavce določene stroke in kvalifikacije. Danes izgubljajo tak značaj. Ti sindikati so prisiljeni, da zaradi velikih sprememb v strokovni strukturi (izginjanje posameznih strok, pojavljanje novih) postajajo vse bolj odprti – ne samo za podobne stroke pretežno kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev, ampak tudi za polkvalificirane delavce in delavce brez formalnih kvalifikacij. Zato lahko rečemo, da strokovni sindikati v pravnem pomenu besede postajajo nepomembna kategorija. Tradicionalni sindikati, ki organizirajo le eno stroko, prepuščajo mesto multistrokovnim unijam.
- **Panožni ali proizvodni sindikat (vejni ali branžni)** : Povezuje vse delavce, zaposlene v določeni industrijski veji, ne glede na stroko, kvalifikacijo in poklic, npr. v Nemčiji industrijski sindikat kovinarjev (IG2Metall).
- **Splošni ali generalni sindikat** : Povezuje vse delavce ne glede na kvalifikacije, vendar najpogosteje polkvalificirane in nekvalificirane, ne glede na stroko, poklic ali na mesto zaposlitve, tj. v več industrijskih panogah. Ker so zelo odprti imajo veliko članov.
- **Profesionalni sindikat (ti. »white collar union«)** : Povezuje umske delavce, uslužbence, tehnike in druge visokokvalificirane delavce. V javnih službah in zasebnih ter nacionaliziranih panogah (kot so: zdravniki, inženirji in tehniki, ekonomisti ipd.). Te vrste sindikatov so majhne po številu in precej zaprte.

14. HIPOTEZE

Vsi sindikati (v RS) so zelo uspešni, ker imajo množično članstvo, v njih delajo zelo motivirani in strokovno izobraženi ljudje, ki pri pogajanjih lahko parirajo kapitalu.

Hipoteze nikakor ne morem potrdit. V letu 2013 je bila minimalna plača (za katero dela večina ljudi) 783,66 € ! Povprečna plača v RS pa je nekaj čez 1.600,00 € ? Veliko podjetij je propadlo, lastniki so ustanovili nova, delavci pa svojih plač niso dobili. Veliko ljudi dela »na črno«, da preživijo, stopnja brezposelnosti je zelo visoka:

Registrirano brezposelne osebe po ravni izobrazbe, 2014

Ravni izobrazbe	jan.
1+2 - OŠ ali manj	36.509
3+4 - nižje, srednje poklicno izobr.	37.664
5 - srednje tehniško, strokovno, splošno izobr.	35.492
6+7+8 - visokošolsko izobr. prve, druge, tretje stopnje	20.178
Skupaj	129.843

23 odstotkov mladih iskalcev zaposlitve, ki so namesto pri delodajalcih prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, prevedeno v številke pomeni 27.628 oseb. Še večjo težavo predstavljajo tisti med 25 in 29. letom, ki jim ne uspe dobiti služb, pri njih naj bi bili po nekaterih ocenah odstotki še višji. Do dela težko pridejo zlasti fakultetno izobraženi, na kar kaže tudi podatek, da je stopnja registrirane brezposelnosti med univerzitetno diplomiranimi ženskami v zadnjih letih zrasla za 300 odstotkov.

Sprašujem se tudi zakaj potrebujemo toliko sindikatov, ki zastopajo pravice progarja, tkalca, zdravnika ali kakršnega že koli delavca ločeno ? S tem slabijo svojo moč, kregajo pa se res lahko tudi med sabo (npr. zdravniki in medicinske sestre).

- Pomen sindikatov (v RS) za pravice delavcev je neprecenljiv, delavci so močnejši združeni.

Tudi te hipoteze ne morem potrdit. S strani ene izmed sindikatov sem prepisal njihove cilje:

- ohranitev temeljev socialne države
- sklepanje kolektivnih pogodb, dogovorov in sporazumov
- zastopanje delavskih interesov v delovnopравни in socialni zakonodaji
- uveljavljanje človekovih pravic, ekonomskih in socialnih standardov iz mednarodnih konvencij in evropskih listin

- **vpliv na plače in plačno politiko**
- **izboljšanje pravne varnosti delavcev in članov sindikata**
- **zaposlovanje in izobraževanje**
- **izboljšanje delovnih pogojev, varnosti in zdravja**
- **uveljavljanje sindikalnih pravic, razvoj sindikalne organiziranosti in solidarnosti ter akcijskega sodelovanja in povezovanja z drugimi sindikati**
- **organiziranje manifestacij in stavk v podporo uveljavljanju interesov, zakonov in kolektivnih pogodb**

Zanima me zakaj si jih – cilje zadajajo, če pa na situacijo ne morejo, ne znajo ali pa zaradi povezanosti sindikalnih zaupnikov z vodstvi podjetij nočejo vplivati.

Delo je privilegij, če ga imaš, mizerno plačano, stopnja korupcije visoka, državni aparat pa vključno s sindikati s svojimi ukrepi ne pripomore k izboljšanju stanja v državi.

15. VIRI :

http://sl.wikipedia.org/wiki/Zveza_svobodnih_sindikatoev_Slovenije

<http://www2.fu.uni-lj.si/diplome/pdfs/diplomska/merlakdejan.pdf>

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Sindikat>

http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp#07

http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6015

<http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042551766>

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/socialno_partnerstvo/seznam_reprezentativnih_sindikatoev/

<http://www.dnevnik.si/slovenija/1042551766> Avtor: **Igor Dernovšek**, 14. september 2012

http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registirana_brezposelnost#Slovenija

http://www.siol.net/novice/slovenija/2013/07/brezposelnost_v_nebo.aspx

<http://www.google.si/search?sourceid=chrome&ie=UTF-8&q=m.%20salomon#q=statisti%C4%8Dni+urad>

16. KRATICE

URSSJ - Udruženi radnički sindikalni savez Jugoslavije

TUPO - Nacionalni dogovor o politiki plač

STTK – *Toimihenkilökeskusjärjestö* (Finska konfederacija zaposlenih)

AKAVA - Akateemisten Toimihenkilöiden Keskusjärjestö (Konfederacija sindikatov akademskega osebja na Finskem)

SSSH – Zveza samostojnih sindikatov Hrvaške

NHS – Neodvisni hrvaški sindikati

MHS – Matica hrvaških sindikatov

HUS – Hrvaško združenje sindikatov

URSH – Združenje delavskih sindikatov Hrvaške

SZ – Sovjetska zveza

AFL – Ameriška federacija dela

OZN - Organizacija združenih narodov

17. MINIMALNA PLAČA

Zakon določa, da je minimalna plača mesečna plača za delo opravljeno v polnem delovnem času. Iz tega izhaja, da **v minimalno plačo sodijo vsi elementi plače**, ki jih navaja Zakon o delovnih razmerjih, **torej osnovna plača delavca za določen mesec in dodatki**, ki mu pripadajo, razen dodatka za delo preko polnega delovnega časa.

Zaposleni, ki za delo v polnem delovnem času v skladu s pogodbo o zaposlitvi oziroma zakonom prejema minimalno plačo, mora v primeru, da opravlja delo preko polnega delovnega časa, poleg minimalne plače prejeti še plačilo in dodatek za delo preko polnega delovnega časa.

V minimalno plačo **se ne všttevajo prejemki**, ki imajo naravo **povračil stroškov v zvezi z delom**, kot so npr. dnevnice, terenski dodatki, povračilo stroškov prevoza na delo in z dela, povračilo stroškov za prehrano med delom. Prav tako se v minimalno plačo ne všteva regres za letni dopust.